

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ

ΓΙΑΝΝΙΚΟΠΟΥΛΟΥ ΑΓΓΕΛΙΚΗ

«Κυπριακό εικονοβιβλίο: Φιλαναγνωστικές δράσεις με το βιβλίο-αντικείμενο»

Στο εικονοβιβλίο (picturebook), ως γνήσιο πολυτροπικό είδος, η αφήγηση κατασκευάζεται όχι μόνο με όσα διατείνονται οι λέξεις, αλλά και με αυτά που δείχνουν οι εικόνες. Επιπλέον, η απτική τροπικότητα, δηλαδή η υλικότητα του βιβλίου, το οποίο δεν είναι μόνο κείμενο αλλά και αντικείμενο, παίζει τον δικό της ρόλο στη δημιουργία του κειμενικού μηνύματος. Μάλιστα έχει παρατηρηθεί ότι οι φιλαναγνωστικές δράσεις που αφορούν την υλικότητα των βιβλίων θεωρούνται όχι μόνο ιδιαίτερα ευχάριστες, αλλά και αισθητικά και διανοητικά ενδιαφέρουσες για αναγνώστες κάθε ηλικίας. Για τον λόγο αυτό η παρουσίαση του κυπριακού εικονοβιβλίου, πέρα της ένταξής του στο διεθνές εκδοτικό τοπίο με το οποίο συνομιλεί, θα συνοδευτεί και από φιλαναγνωστικές δράσεις με το βιβλίο-αντικείμενο.

ΚΑΡΑΤΑΣΟΥ ΚΑΤΕΡΙΝΑ

«Περιπέτειες του Εμπενίζερ στην Κύπρο. Εισαγωγικά για τη λογοτεχνία των Χριστουγέννων»

Τι δουλειά έχει ο Εμπενίζερ στη Μεσόγειο του σήμερα και μάλιστα στη θερμή, την καλοκαιρινή μας Κύπρο; Κι όμως. Οι μετασχηματισμοί αρχετυπικών μορφών της λογοτεχνίας των Χριστουγέννων και εξακολουθούν και ξεπερνούν τα σύνορα. Ορισμένους από αυτούς τους μετασχηματισμούς θα παρακολουθήσουμε με τη βοήθεια χριστουγεννιάτικων ιστοριών από την κυπριακή παιδική και νεανική λογοτεχνία του 21ου αιώνα, όπως το *Χριστούγεννο* της Μαρίας Λοϊζίδου και η *Πουπέτ, η γάτα που μισούσε τα Χριστούγεννα* της Δέσποινας Ηρακλέους. Η βιβλιοθήκη έχει αρκετές! Κερασάκι στην τούρτα ή, αν προτιμάτε, άχνη στον κουραμπιέ, προτάσεις φιλαναγνωσίας και λογοτεχνικού γραμματισμού!

ΚΟΥΠΠΑΝΟΥ ANNA

«Τα Μεγάλα των Μικρών - Εντός και Εκτός: Μεγάλα Θέματα στην Κυπριακή Λογοτεχνία για Παιδιά και Νεαρά Άτομα»

Η εισήγηση θα εστιάσει στη σύγχρονη δημιουργία κυπριακής παιδικής/εφηβικής λογοτεχνίας και τον τρόπο που αυτή συνδιαλέγεται με το εντός και το εκτός, με το δικό της και το άλλο από αυτήν και θα προτείνει τρόπους αξιοποίησης συγκεκριμένων βιβλίων. Για τον λόγο αυτό η εισήγηση θα εστιάσει σε τρεις άξονες:

- 1) σε βιβλία που στρέφονται προς τα μέσα και συζητούν κάποια μεγάλη έννοια ή συναίσθημα ή κατάσταση σε σχέση με το άτομο,
- 2) σε βιβλία που στρέφονται προς τα έξω και πειραματίζονται με θέματα, είδη και τεχνικές και
- 3) σε βιβλία που στρέφονται προς τα μέσα και συνδέονται εκ νέου με τη συλλογική μνήμη, το τραύμα, τις ταυτότητες και τις ιστορίες μας.

ΜΑΛΛΟΥΡΗ ΛΟΥΙΖΑ

«Μεταίχμιο παιδικότητας: Αναπαραστάσεις της μεθοριακότητας στα εικονοβιβλία και αξιοποίηση του ενδιάμεσου χώρου στη δημιουργική γραφή»

Η εισήγηση εξερευνά το θέμα της μεθοριακότητας σε δύο εικονοβιβλία: *Ρίχλα* και *Το σπίτι μου*, γραμμένα από τη Δέσποινα Ηρακλέους και εικονογραφημένα από την Πέρσα Ζαχαριά και τη Φωτεινή Στεφανίδη, αντίστοιχα. Οι ήρωες της Ηρακλέους κινούνται σε οριακούς χώρους, αντιμετωπίζοντας τις προκλήσεις ενός ρευστού και συνεχώς μεταβαλλόμενου κόσμου. Η *Ρίχλα*, ένα κορίτσι που κουβαλά μια βαλίτσα, περιπλανάται σε έναν κόσμο που την αντιμετωπίζει με αδιαφορία και εχθρότητα. Καθώς διασχίζει τα όρια του παρελθόντος προς ένα αβέβαιο μέλλον, βρίσκεται σε μια διαβατήρια διαδικασία, μετέωρη ανάμεσα στο πριν και το μετά. Το ταξίδι της συμβολίζει μια βαθιά κατάσταση οριακότητας, καθώς προσπαθεί να κατανοήσει και να αποδεχθεί τη νέα της πραγματικότητα και να επαναδιαπραγματευτεί την ταυτότητά της.

Το σπίτι μου παρουσιάζει ένα κορίτσι και ένα αγόρι που κατοικούν σε αντισυμβατικά σπίτια. Το κορίτσι ζει σε ένα αυτοκινούμενο, ένα σπίτι σε ρόδες, κινούμενη ανάμεσα σε προορισμούς, σε μια αδιάκοπη εναλλαγή κίνησης και στάσης. Το αυτοκινούμενο είναι ταυτόχρονα το σπίτι αλλά και το ταξίδι, βρισκόμενο σε μια διαρκή κατάσταση παροδικότητας. Το αγόρι ζει σε ένα σπίτι κατά μήκος της Πράσινης Γραμμής, της γραμμής κατάπαυσης του πυρός, σε έναν οριακό χώρο που χωρίζει την Κύπρο στα δύο. Το σπίτι του ενσωματώνει μια πολεμίστρα που μπορεί να αξιοποιηθεί σε περίπτωση ένοπλης σύγκρουσης. Κατοικώντας σε ένα εν δυνάμει πολυβόλαιο, το αγόρι ζει στο μεταίχμιο μεταξύ ειρήνης και πολέμου, σταθερότητας και αβεβαιότητας. Μέσα από τη μελέτη των κυριολεκτικών, ψυχολογικών και μεταφορικών μεθοριακών περιοχών που εντοπίζονται στα δύο δείγματα παιδικής λογοτεχνίας, συζητούνται οι προκλήσεις, οι περιορισμοί, αλλά και οι δυνατότητες που απορρέουν από αυτά τα μέρη. Παράλληλα, η εισήγηση εξετάζει πώς οι κατωφλιακοί χώροι που παρουσιάζονται στα συγκεκριμένα κείμενα της Κυπριακής Παιδικής Λογοτεχνίας, μέσω της μετασηματιστικής τους δύναμης, μπορούν να αποτελέσουν γόνιμο έναυσμα για δημιουργική γραφή, ενώ αναδεικνύουν νέες προοπτικές για την κατανόηση της ταυτότητας και της κοινωνικής ένταξης μέσα από τη λογοτεχνία.

ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ ΜΑΡΙΑ

«Η παιδική και νεανική λογοτεχνία της Κύπρου, η αναφερομένη στο 1974, γραμμένη από συγγραφείς, οι οποίοι έζησαν τα τραγικά γεγονότα»

Η εισήγηση θα επικεντρωθεί στα μυθιστορήματα, τα οποία γράφθηκαν μετά τα τραγικά γεγονότα του 1974 από συγγραφείς που τα έζησαν και θεωρούνται πρωτογενείς πηγές. Έχουν επιλεγεί μυθιστορήματα από τους εξής συγγραφείς με αλφαβητική σειρά: Μαρία Αβρααμίδου, Νίτσα Σολομωνίδου, Σπύρος Επαμεινώνδα, Ευγενία Παλαιολόγου Πετρώνδα, Κίκα Πουλχερίου, Μαρία Πυλιώτου, Αγνή Χαραλάμπους, Ελένη Χατζημιχαήλ, Φιλίσα Χατζηχάννα. Ένα ένα μυθιστόρημα θα εξεταστεί σε συντομία και αφού είναι όλα ομόθεμα θα γίνει μια συνανάγνωση για να εξαχθούν τα κοινά τους σημεία, αλλά και για να βρεθεί η κυριότερη λογοτεχνική αρετή του καθενός. Για όλα τα εξεταζόμενα κείμενα θα προταθούν δημιουργικές λογοτεχνικές δραστηριότητες.

ΠΑΠΑΜΑΡΓΑΡΙΤΗ ΣΩΤΗΡΙΑ

«Ενθαρρύνοντας την αυτόνομη αναγνωστική εμπειρία στο εφηβικό κοινό της Κύπρου»

Μετά από σύντομη βιβλιογραφική αναφορά στα όρια ανάμεσα στην παιδική, την εφηβική και τη λογοτεχνία ενηλίκων, η ανακοίνωση εστιάζει σε κείμενα της κυπριακής λογοτεχνικής παραγωγής του 21ου αιώνα, που απευθύνονται σε εφηβικό κοινό. Επιχειρείται μια αδρομερής χαρτογράφηση των ειδών και των τάσεων που κυριαρχούν στην κυπριακή ελληνόγλωσση εφηβική λογοτεχνική παραγωγή και συζητούνται οι πηγές έμπνευσης, τα θέματα και οι προσανατολισμοί που διαγράφονται. Με το βλέμμα στραμμένο στο εφηβικό κοινό, η μελέτη αναζητάει τρόπους, με τους οποίους μπορούν τα σύγχρονα εφηβικά κείμενα Κυπρίων

δημιουργών να αποτελέσουν ελκυστικά λογοτεχνικά αναγνώσματα στη διδακτική πράξη και στα χέρια της αυτόνομης έφηβης αναγνώστριας/του αυτόνομου έφηβου αναγνώστη.

ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ ΜΑΡΙΑ

«ΠΕΤΑΕΙ, ΠΕΤΑΕΙ, κ..Χαραλαμπίδη- Εφαρμόζοντας τη δημιουργική ανάγνωση και γραφή στην τάξη»

Το ποίημα *Πετάει, Πετάει* από την ποιητική συλλογή για παιδιά *Με τις λέξεις αγκαλιά*, του Κυριάκου Χαραλαμπίδη γίνεται η αφορμή για να δοθεί η δυνατότητα στις μαθήτριες και στους μαθητές αφενός να γνωρίσουν ένα σπουδαίο Κύπριο ποιητή και αφετέρου να βιώσουν τη συνέχεια μεταξύ δημιουργικής ανάγνωσης και γραφής. Στη συγκεκριμένη εισήγηση θα παρουσιαστούν, ενδεικτικά, εκπαιδευτικές τεχνικές και δραστηριότητες, οι οποίες αποτελούν μια πρόταση αξιοποίησής τους στην τάξη, προκειμένου οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- α) να καλλιεργήσουν γνώσεις, δεξιότητες, εμπειρίες που αφορούν τη δημιουργική ανάγνωση και γραφή
- β) να εμπλακούν ενεργά σε μια συνεχή κυκλική διαδικασία κατά την οποία διαβάζουν, γράφουν, συζητούν μεταξύ τους και με την/τον εκπαιδευτικό, παίρνουν και δίνουν ανατροφοδότηση, τροποποιούν τα κείμενά τους στη βάση των σχολίων της αναγνωστικής κοινότητας της τάξης κ.ο.κ.
- γ) να αναπτύξουν τη δημιουργική και κριτική τους σκέψη
- δ) να φτάσουν στην αισθητική απόλαυση του ποιήματος σε μια τάξη που λειτουργεί ως εργαστήριο, που η μάθηση συντελείται μέσω παιγνιωδών δραστηριοτήτων και η λογοτεχνία βιώνεται ως μορφή τέχνης.

ΤΣΙΦΛΙΔΟΥ ΣΙΣΣΥ

«Οι θεματικές της ειρήνης και της συνύπαρξης στην κυπριακή και παγκόσμια παιδική και νεανική λογοτεχνία. Πρώιμες και ώριμες συγκλίσεις»

Δεν υπάρχει κείμενο που δεν διατρέχεται από τις ιδεολογικές αναπαραστάσεις της τρέχουσας πραγματικότητας που βιώνει ένας συγγραφέας. Ακόμα και αυτά που μιλούν για αλλοτινούς καιρούς υποβάλλουν έμμεσα τα ερωτήματά τους στο σήμερα. Στην κυπριακή παιδική και εφηβική λογοτεχνία που διεμβολίζεται από συνταρακτικά ιστορικά γεγονότα, το βίωμα των ανθρώπων αποτυπώνεται στο συγκινησιακό φορτίο της γραφής. Από την άλλη πλευρά και κάτω από μια ορισμένη οπτική, δεν υπάρχουν και κείμενα που δεν μπορούν να γίνουν η αφορμή να ανοίξει ένας διάλογος για την ειρηνική συνύπαρξη των ανθρώπων και τον σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα. Οι συγκριτικές αναγνώσεις κειμένων της κυπριακής και της παγκόσμιας παιδικής και νεανικής λογοτεχνίας που εστιάζουν στη μελέτη των θεματικών για τη δημοκρατία και τις ατομικές ελευθερίες, καθώς και τις επιλογές του αφηγηματικού μέσου, αναδεικνύουν έναν κοινό τόπο όπου συναντιούνται πανανθρώπινες αξίες, αγωνίες και επιθυμίες.

ΧΑΤΖΗΑΝΑΣΤΑΣΗ ΜΑΡΙΑ

«Εξετάζοντας το τραύμα του 1974 πενήντα χρόνια μετά: Παιδική ηλικία, αθωότητα και μνήμες στην πρόσφατη κυπριακή λογοτεχνία για παιδιά και για νέους»

Στις δεκαετίες που ακολούθησαν τα γεγονότα του 1974 στην Κύπρο παρουσιάζεται μια δραματική αύξηση στη λογοτεχνική παραγωγή για παιδιά και για νέους (Chatzianastasi, 2019). Οι Κύπριοι συγγραφείς, ευαισθητοποιημένοι από το τραύμα της σύγκρουσης, δημιούργησαν δείγματα γραφής, τα οποία πραγματεύονται τόσο τις τραυματικές εμπειρίες, όσο και τις διαδικασίες μνήμης που συνδέονται με αυτές (Χατζηαναστάση, 2023). Η γραφή αυτή πήρε τη μορφή της «λογοτεχνίας της εισβολής» όπως πολύ χαρακτηριστικά αναφέρει ο Κώστας

Κατσώνης (2003), δηλαδή της κυπριακής λογοτεχνικής παραγωγής για παιδιά και για νέους που δημιουργήθηκε μετά το 1974 και συμπεριλαμβάνει έργα εμπνευσμένα από τα γεγονότα του πραξικοπήματος, της εισβολής, της προσφυγιάς, το δράμα των εγκλωβισμένων και τους αγνοουμένους. Σημαντικό χαρακτηριστικό της λογοτεχνικής αναπαράστασης του τραύματος στη γραφή αυτή αποτελεί η διασταύρωση και η συνύφανση της παιδικότητας, της αθωότητας και της μνήμης. Στο χρονικό διάστημα από το 1974 παρατηρείται μια σημαντική συνέχεια στα λογοτεχνικά μοτίβα, στις αναπαραστάσεις και στον ρόλο της αθωότητας στα κείμενα αυτά. Ωστόσο, στα πιο σύγχρονα δείγματα γραφής υπάρχουν ενδείξεις ότι η αξιοποίηση των μυθοπλαστικών παιδιών-χαρακτήρων υπόκειται μετασχηματισμούς ενός τέτοιου είδους που υποδηλώνει μια πιο ώριμη προσέγγιση στη λογοτεχνική αναπαράσταση του τραύματος για παιδιά και για νέους (Chatzianastasi, 2022). Η παρούσα εισήγηση εστιάζει στην ανάδειξη της πολύ πρόσφατης λογοτεχνικής παραγωγής για παιδιά και εφήβους από Κύπριους συγγραφείς. Ειδικότερα δίνει έμφαση σε δείγματα γραφής από τη χρονιά που διανύουμε, που πραγματεύονται τον αντίκτυπο των γεγονότων του 1974, 50 χρόνια μετά. Τα βιβλία «Το σπίτι μου» της Δέσποινας Ηρακλέους, «Στην πόλη με τις πορτοκαλιές» της Μαρίας Προδρόμου, «Στον δρόμο για το σπίτι» της Άντρης Αντωνίου και «Όταν μας άφησε η θάλασσα» της Άννας Κουππάνου θα αναλυθούν μέσα από τους κριτικούς φακούς της θεωρίας του τραύματος, του λογοτεχνικού κριτικού γραμματισμού και των θεωριών μνήμης. Παράλληλα, θα αναδειχθούν πιθανά αναγνωστικά μονοπάτια μέσα από την κριτική συνεξέταση των κειμένων στο πλαίσιο του θεματικού άξονα «λογοτεχνία και ιστορία» και φιλιαναγνωστικές πρακτικές που μπορούν να αξιοποιηθούν στο πλαίσιο της τάξης, έτσι ώστε να φέρουν τα παιδιά σε επαφή με αυτά τα δείγματα γραφής, τη θεματολογία τους και τις θεωρητικές τους διαστάσεις.

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΟΥ ΛΟΥΙΖΑ

«Εισάγοντας την παιδική ποίηση των Κώστα Μόντη και Κυριάκου Χαραλαμπίδη στη σχολική τάξη: Δημιουργική ανάγνωση και καινοτόμες διδακτικές προσεγγίσεις»

Σκοπός της εισήγησής μας είναι να αξιοποιηθούν ποιητικά κείμενα για παιδιά των Κώστα Μόντη και Κυριάκου Χαραλαμπίδη στο πλαίσιο διδακτικής παρέμβασης που μπορεί να συμβάλει σε μια πιο σύγχρονη προσέγγιση της Λογοτεχνίας, και κατ' επέκταση στη φιλιαναγνωσία. Πιο συγκεκριμένα, εκτός από την αισθητική απόλαυση που προσφέρει το έργο των μειζόνων αυτών ποιητών, η εισήγησή μας αποσκοπεί και στην προώθηση της δημιουργικής έκφρασης των μαθητών/ριών, αλλά και στην εξοικείωσή τους με τρόπους, λειτουργίες, κειμενικά είδη, γλωσσικές επιλογές και άλλα στοιχεία του ποιητικού λόγου. Για τη διδακτική προσέγγιση των ποιημάτων αξιοποιούνται τόσο οι δυνατότητες της δημιουργικής γραφής όσο και τα ηλεκτρονικά σώματα κειμένων με τη συμβολή του λογισμικού AntConc.